

INHOUD

I	Ontmoeting	– 7
II	Ziekenhuisdromen	– 21
III	Dromen over moeder	– 39
IV	Bezichtiging van Paleis Soestdijk	– 47
V	Toch meer ziekenhuisdromen	– 59
VI	Waar is de Prins?	– 67
VII	De droom over het koningschap	– 81
VIII	Sombere dromen	– 87
IX	Nog eenmaal bij mij thuis	– 91
X	Het Prinsloze tijdperk	– 103
XI	De droom over het paard	– 107
XII	De verandering	– 113
XIII	De droom over de Tiger Moth	– 125
XIV	De laatste jaren	– 133
XV	De laatste maanden	– 149
	Epiloog	– 157
	Geraadpleegde literatuur en bronnen	– 160

I

ONTMOETING

‘Een boek over mijn dromen,’ zegt de Prins, ‘goed idee, maar ik zou het niet doen.’

‘Hoe bedoelt u?’ vraag ik.

‘Er zitten risico’s aan. De mensen zullen denken dat je alles hebt verzonnen. Of dat ik die dromen heb verzonnen. En bovendien, geen hond zal het lezen. Dat boek kan je aan de straatstenen nog niet kwijt. Mijn dromen, wat stellen die nou voor?’

‘Mijn bedoeling is een andere kant van prins Bernhard te belichten. Ik heb u tijdens onze gesprekken en de droomuitleg veel beter leren kennen. Er zijn facetten in uw persoonlijkheid die nergens in publicaties aan de orde komen.’

‘Zoals?’

‘U weet toch wel wat ik bedoel. We hebben het er al eerder over gehad. Steeds komen er weer boeken uit die geschreven zijn door weliswaar knappe mensen, maar ze hebben geen woord met u gewisseld. Ik heb altijd geleerd dat je de zaken bij de bron moet verifiëren. Die bron bent u. En dat is meestal niet gebeurd.

De verhalen over u zijn vaak zo negatief. Het lijkt of de schrijvers zich niet echt willen verdiepen in uw geest, uw ziel. Dat wil ik nu juist wél doen.’

Tien minuten later is de zaak beklonken. Een handtekening is niet nodig, vindt de Prins. Hand erop, dat zal het zijn. ‘En geen kletsboek vertellen, hè, alleen de dingen die echt gebeurd zijn.’

‘Uiteraard.’

Dit alles speelde zich af in het voorjaar van 2000, nadat ik sinds 1996 al vele gesprekken met de Prins had gevoerd. De bedoeling was dat ik dromen zou uitleggen en dat we daarover zouden spreken. Niets meer en niets minder. Maar die middag kwam spontaan de gedachte bij mij op dat ik van alle dromen en de verhalen eromheen een boek kon maken. Een boek waarin de Prins zou worden getoond zoals ik hem zag: strijdvaardig, maar ook bezig met zijn innerlijke leven.

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der Nederlanden, voor mij beter bekend als: ‘de Prins’.

Ik ontmoette hem voor het eerst in Dordrecht. Het was na de Tweede Wereldoorlog. De Victoriafabriek, bekend om zijn kaakjes en andere lekkernijen, was wonder boven wonder gespaard gebleven voor de bommen. Na de oorlog draaide ze gewoon door. Dat was een voordeel, maar al gauw bleek dat de fabriek hopeloos verouderd was. Ze werd totaal gemoderniseerd.

Prins Bernhard verrichtte de officiële opening op 18 april 1962.

Omdat mijn ouders hecht bevriend waren met de eigenaar-directeur van de fabriek werden zij voor de opening uitgenodigd. Ik mocht mee. Waarom is me een raadsel. Mijn broer en zus waren er niet bij. Op een gegeven moment zei de directeur, de heer Redelé, dat ik de Prins toch even een hand moest geven. ‘Maar oom Jen,’ zei ik, want in die tijd noemde je de vrienden van je ouders oom en tante, ‘oom Jen, wat moet ik tegen hem zeggen?’

‘Koninklijke hoogheid,’ was het antwoord. Trillend van de zenuwen ging ik op weg naar prins Bernhard. Toen ik voor hem stond zei ik: ‘Dag koninklijke hoogheid, gefeliciteerd.’ De Prins schoot in de lach. ‘Waarmee?’ vroeg hij en ik antwoordde stotterend: ‘Uh, met niets.’ Ik schaamde me diep. Waarmee zou ik prins Bernhard moeten feliciteren? Dat zinnetje was er zomaar uitgefloept. Hij was toch niet jarig of zoiets.

Later bij de rondleiding door de fabriek stond ik ineens weer naast de Prins. ‘Nu weet ik waarmee je me wilde feliciteren,’ zei hij vrolijk, ‘je dacht natuurlijk aan al dat lekkers dat hier gemaakt wordt en waarvan ik mag proeven.’ Wat een aardige man, dacht ik. Hij redt me uit een vervelende situatie door met een oplossing te komen.

Al de jaren daarna – tot ik de Prins in de jaren zeventig van de vorige eeuw weer ontmoette – dacht ik bij alles wat ik over hem las of hoorde: en toch is het een aardige man.

Prins Bernhard (derde van links) en Jen Redelé (vierde van links) bij de opening van de Victoriafabriek op 18 april 1962.

Met dank aan de familie Redelé

Jaren later hielp deze ontmoeting het ijs te breken tussen de Prins en mij.

Het was eind jaren zeventig. Mijn man en ik waren uitgenodigd voor het KLM Open, een zeer bekend golftoernooi, dat de Prins ook altijd bezocht. In de Heinekentent sprak de Prins op een gegeven moment mijn man, die toen lid van de Tweede Kamer was, aan. Ik stond er wat schaapachtig bij. Ik had gemerkt dat de Prins uitsluitend met mannen praatte en dat de vrouwen beleefd een stapje terug deden. Vreemd vond ik het wel, maar ik dacht: het zal wel bij het protocol horen.

Tot de Prins plotseling aan mij vroeg: ‘En wat doet u?’ Totaal verbouwereerd hakkelde ik wat over psychologie en psychotherapie, terwijl hij een glimlachende vaderlijke blik op mij richtte waar ik afschuwelijk zenuwachtig van werd. Het interesseert hem geen snars, dacht ik. Het verhaal van de Victoriafabriek schoot door mijn hoofd. Toen ik dat vertelde had ik zijn aandacht. ‘Zo, dat is lang geleden, maar ik meen mij toch te herinneren dat u mij toen feliciteerde met niets.’

In de jaren tachtig werd mijn man minister. Eerst van Binnenlandse Zaken. Later werd hij vicepremier en minister van Economische Zaken. Bij officiële gelegenheden waar de koningin aanwezig was maakten de ministers altijd hun opwachting bij de majesteit. De partners liepen er wat verloren bij. Voor mij was het een geluk als prins Bernhard bij dergelijke gebeurtenissen aanwezig was. Ik manoeuvreerde mezelf altijd

in zijn richting en als hij me zag kreeg ik het bekende teken dat wilde zeggen: wacht maar even, ik ben nu in gesprek, maar ik kom zo naar je toe.

Zijn openingswoorden waren steevast: ‘Aha, kom je me weer feliciteren?’ Daarna hadden we een weliswaar kort maar altijd interessant gesprek over mijn vak, de psychotherapie.

De klapper kwam op 9 mei 1989. John Block, president-directeur van de toenmalige vliegmaatschappij Air Holland, had een nieuw vliegtuig aan zijn vloot laten toevoegen. Hij had de Prins gevraagd dit vliegtuig te dopen. Maar dat niet alleen, hij had hem ook verzocht het vliegtuig, de kist in jargon, naar Schiphol te vliegen en daar het doopfeest te vieren.

Het was een bijzonder moment toen de Prins nadat hij keurig geland was uit de cockpit stapte.

Het comité van ontvangst, onder wie mijn echtgenoot en ik, stond hem onder aan de vliegtuigtrap op te wachten. Geroutineerd gaf de Prins iedereen een hand, maakte hier en daar een opmerking, en schoot vervolgens naar binnen waar de roze champagne op hem wachtte. Daar werd een lunch geserveerd waaraan mijn man niet kon deelnemen omdat hij verplichtingen elders had. Dus namen wij afscheid. Bij de Prins gekomen zei deze: ‘Heeft u ook verplichtingen? Heeft u patiënten vanmiddag of kunt u blijven?’

Ik wist niet wat mij overkwam. Dit kon uiteraard helemaal niet, er was niet op mij gerekend. Maar als prins Bernhard iets wilde gebeurde dat ook, dat had ik jaren geleden al begrepen. Dus zei ik naar waarheid

Prins Bernhard, Karin de Korte en achter hen Rudolf de Korte en
John Block, Schiphol-Oost, 9 mei 1989

dat ik de middag had vrijgehouden, maar dat er niet op mij gerekend was en dat ik geen vervoer naar huis had als mijn man was vertrokken met zijn auto.

De Prins wuifde al die bezwaren weg en vroeg aan John Block of het mogelijk was. De arme John schrok, er was niet op mij gerekend, hij werd ineens met een extra gast opgescheept, maar hij kon niet anders dan ja zeggen. Ik had een visioen van een tafelschikking die nu niet meer klopte, van te weinig eten, te weinig borden... maar alles werd à la minute uitstekend geregeld.

Voor het eerst kon ik een echt gesprek met de Prins voeren. Ik vertelde hem dat ik psychotherapeut was, maar dat ik al jaren bezig was met droomanalyse. Het uitleggen van dromen was mij met de paplepel ingegoten. Mijn vader was zenuwarts en psychoanalyticus. Hij had zich gespecialiseerd in dromen en droomuitleg en hij oefende veel op zijn drie kinderen. Uiteindelijk was ik degene van de drie die psycholoog werd en op die manier had mijn vader een vrijbrief om mij de finesses van de droomanalyse bij te brengen. De Prins bleek zeer geïnteresseerd in dromen.

Toen ik daar zo naast hem stond met mijn glas in de hand werd ik overvallen door een mengelmoes van gedachten. Er waren zoveel verhalen over de Prins in omloop waarin hij werd afgeschilderd als een bon vivant, een man die geniet van het leven, maar zeker niet als een vorser, iemand die in filosofische vraagstukken duikt, laat staan in zo iets wazigs als dromen. Hij merkte dat ik even stilviel. 'U gelooft mij niet? Toch is het waar, ik vind de droomwereld uiterst interessant.' En hij vertelde er nog bij dat hij ook in het

spirituele en in religie geïnteresseerd was. Daarbij keek hij mij zeer ernstig aan.

En toch, en toch, bleef ik twijfelen.

Het paste niet bij deze man. Zeker niet na alles wat ik over hem gehoord en gelezen had. Zou hij dan toch over een onvermoede extra dimensie beschikken, die hij zorgvuldig verborgen hield?

Maar waarom vertrouwde hij die dingen dan ineens aan mij toe? De Prins vertelde over zijn liefde voor dieren, hoe hij praatte met olifanten, dat olifanten rouwden om hun overledenen, en dat hij paarden zachtjes in de neus blies, omdat ze dat lekker vonden.

Ik kon het niet helpen. Ik zag maar steeds de levensgenieter voor me, of de dappere soldaat uit de Tweede Wereldoorlog, over wie een oom van mij me veel verteld had.

Maar spiritueel, godsdienstig? Ik durfde het niet te geloven. Gelukkig maakte het protocol een einde aan mijn gepeins en gepieker. De lunch was snel voorbij en voor ik het wist had ik afscheid van de Prins genomen en zat ik in een auto met een alleraardigste chauffeur op weg naar huis.

Die oom vormt een verhaal apart. Hij kon zo uit het boek *Soldaat van Oranje* van Erik Hazelhoff Roelfzema zijn weggelopen. Misschien komt hij er zelfs wel in voor. Alle studenten uit Nederland die zich in Londen inzetten voor de bevrijding van ons land kenden elkaar immers.

Na de oorlog heeft mijn oom mij vaak verteld over wat hij in Engeland beleefd heeft. Net als alle Engelandvaarders liep hij eerst wat verdwaasd rond. Algauw trad

hij toe tot de RAF (Royal Air Force), hetgeen merkwaardig overkomt als je beseft dat het om een jonge Hollandse student ging. Maar hij had zijn zinnen gezet op het vliegen en wat mijn oom wilde gebeurde in de regel ook!

In ieder geval had mijn oom, net als zijn makkers, geen enkele vliegervaring. Ze zijn daar kennelijk in ijltempo klaargestoomd om aan de bombardementen deel te kunnen nemen. Mijn oom was een mengeling van bravoure, vaderlandsliefde, zucht naar avontuur, en dapperheid.

Precies die eigenschappen die ik later bij prins Bernhard terugvond.

Over het erop nahouden van 'liefjes' was mijn oom kort en bondig. Iedere soldaat in oorlogstijd zoekt een afleiding voor zijn angsten en onzekerheden. Bij je collega-militairen lukt dat niet. Daar word je geacht stoer te doen, nog een biertje te nemen en vooral dapper weer in het vliegtuig te stappen terwijl je beseft dat je neergeschoten kunt worden. In de armen van een vrouw kun je die verhalen wél kwijt. Bovendien is er de mogelijkheid tot seksuele ontlading. Heel erg nodig voor de man die in de rats heeft gezeten en trots op de basis terugkeert, vol adrenaline. Een liefje erop nahouden was volgens mijn oom eerder normaal dan alles in je eentje verstouwen.

De vriendin van mijn oom beheerde de pub waar de Engelandvaarders elkaar bijna elke avond troffen. Toen ik dit alles aan prins Bernhard vertelde was hij het er geheel mee eens. Het had een brugfunctie naar zijn eigen verhaal.

Prins Bernhard had ook een dame. Naar zijn zeggen zuiver platonisch, maar dat valt te bezien. Het is moedig en het getuigt van een groot inlevingsvermogen dat de toenmalige prinses Juliana deze vriendin tolereerde.

De jaren daarna kwam ik de Prins weer te hooi en te gras tegen op diverse party's en golftoernooien. Altijd was er even die kwinkslag en een grap die verwees naar mijn dromenuitleg. Zoals die keer dat ik alleen naar een haringpartij ging, omdat mijn man een vergadering van de ministerraad had. Ik stond op het voorplein van kasteel Nyenrode te Breukelen te praten toen ineens een schitterende Ferrari de hoek om schoot. De Prins sprong vief de auto uit en ik stond met mijn gesprekspartner duidelijk in de weg. Ik kon het niet helpen, maar ik staarde vol bewondering naar de auto.

‘Mooi hè,’ zei de Prins, ‘dat is nou een echte droomauto’, en hij beende weg om zich officieel te laten verwelkomen door het comité van ontvangst. De mensen om ons heen begrepen niets van dit kortstondig contact. Ik voelde me ook niet geroepen iets uit te leggen.

In 1989 waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. De vvd kwam niet in de regering en zo ging mijn man enthousiast als financieel woordvoerder van zijn partij oppositie voeren.

Twee jaar later kreeg ik een column in de *Haagsche Courant*. En zo kwam ik tijdens een boekpresentatie van een vriend diens uitgever tegen. Die wist van mijn columns en hij vroeg of het niet tijd werd eens een

boek te gaan schrijven. Het moest dan wel een echt boek zijn, niet een verzameling columns met een niet-je erdoor dat men thuis op de wc zou hangen. Ik vond hem wel geestig en vroeg of hij bedoelde dat het boek daar ter lezing of voor gebruik zou hangen. Hij, op zijn beurt, vond mij totaal niet grappig, hij mompelde: ‘Denk er maar eens over na’, en liep weg.

Ik begon te schrijven. In november 1994 zag mijn eerste boek, *Geluk bestaat*, het levenslicht.

Eind november 1994 werd de Prins ernstig ziek. Een succesvolle darmoperatie werd gevolgd door een longontsteking. Dit gebeurt vaker bij oudere mensen na een zware operatie. De antibiotica sloegen echter niet aan en de Prins werd aangesloten op beademings- en voedingsapparatuur. Om het herstel te bevorderen werd de Prins kunstmatig in slaap gehouden.

Tijdens die geforceerde slaap had hij veel dromen. Maanden later was de Prins pas zover hersteld dat hij weer naar huis mocht.

In het voorjaar van 1995 zag ik de Prins tijdens een officiële gelegenheid in de Grote Kerk in Den Haag, bij een bijeenkomst rondom de koningin. Het viel me op dat de Prins een baard had. Ik was wat schuchter, omdat ik beseftte dat hij nog behoorlijk zwak moest zijn. Als hij tijd voor mij wilde inruimen zou ik dat wel merken. En dat gebeurde ook. Na het gebruikelijke kwartiertje wachten wenkte de Prins mij. Hij begon direct over de dromen die hij had in het ziekenhuis. ‘Alles zeer heftig, zeer bloederig, bedreigend, maar het liep steeds goed af.’

Hij wilde die graag uitgelegd hebben. Ik vertelde

over mijn boek dat net was uitgekomen toen hij zo heftig aan het dromen was. De Prins was er als de kippen bij: ‘Kan ik dat boek ook krijgen?’

Nu ging het boek maar gedeeltelijk over dromen, maar mijn ijdelheid was gestreeld en ik stuurde het boekje naar Paleis Soestdijk in plaats van te zeggen: ‘Dat kunt u in elke boekhandel kopen.’ Ik was er aardig ingetuind bij Prince Charming.

Een paar weken later ging op een dinsdagochtend de telefoon. Onze hulp was aan het stofzuigen, twee schilders waren bezig onze buitenboel te verven, hetgeen betekende dat alle ramen wijd open stonden en de radio van de schilders luide schettermuziek liet horen. ‘Paleis Soestdijk, mevrouw, de Prins wil u graag spreken.’ Ik wist me geen raad. ‘Mevrouw?’ klonk het aan de andere kant. ‘Ja, ja, prima,’ riep ik en ik vloog door het hele huis met de telefoon in mijn hand om een rustig plekje te vinden.

Daar kwam de Prins. ‘Hallo,’ zei hij, met een intonatie die ik nog vaak zou horen, ‘hallo, zullen we het dan maar doen?’ Pardon? En in mijn verwarring zei ik: ‘Wat doen, koninklijke hoogheid?’ Hij schaterde van het lachen.

‘Nou, gewoon, mijn dromen uitleggen.’

‘Maar hoe stelt u zich dat voor?’

‘Jij komt naar Soestdijk en we gaan dromen uitleggen. Eenvoudig, basta.’

Ik was zo dwaas mijn agenda te pakken en tussen het gegil van de radio van de schilders en het geraas van de stofzuiger door maakten we een afspraak. ‘Wat

een herrie is het bij jou, heb je een huis vol mensen?’ Dat ging ik mooi niet uitleggen. De datum stond vast. ‘Even van tevoren Soestdijk bellen en je kenteken doorgeven, dan kun je zo naar binnen rijden.’

Ja, ja, dacht ik, en we zeiden beleefd goedendag. Peinzend stond ik een tijdje met de telefoon in mijn hand. Zo deed de Prins dat dus. Zo had hij het waarschijnlijk zijn hele leven gedaan. Mensen overrompelen. Ervan uitgaan dat men er niet op komt om nee te verkopen. Hoe was het mogelijk dat ik daaraan meewerkte, ik was toch wel wat gewend.

Toch moest de Prins even geduld hebben, want ik stelde de afspraak uit. Mijn man was inmiddels gevraagd om vicepresident van de EIB (de Europese Investeringsbank) te worden. Vijf jaar moest hij in Luxemburg wonen en werken. De partners van de uitverkoren mannen en vrouwen gingen meestal mee. Maar ik wilde mijn praktijk niet opgeven, want dan zou ik immers al mijn contacten met de medische wereld verliezen. Mijn netwerk zou uiteenvallen.

Dus besloten we dat hij permanent een suite in een hotel zou huren en dat ik het ene weekend naar hem zou reizen en hij het volgende naar mij.

Er kwam heel wat bij kijken om dat allemaal te regelen. Daarom was het meer dan een jaar later, toen mijn man hoog en droog in Luxemburg aan de slag was, dat ik een nieuwe afspraak met de Prins kon maken. Zou hij nog wel geïnteresseerd zijn in mijn droomuitleg? Daar hoefde ik me geen zorgen over te maken. We werden het snel eens over een datum.